

Viite

10.2.2026 saapunut lausuntopyyntönne

Eduskunnan talousvaliokunta FI-00102

EDUSKUNTA

Yhteyshenkilö

Sanna Karlsson, puhelin: +358 (0)18 25000 (vaihde)

sanna.karlsson@regeringen.ax

tav@eduskunta.fi

Asia

Lausunto talousvaliokunnalle koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2024/1252 muuttamiseksi, U 4/2026 vp

Maakunnan hallitus sai 10.2.2026 talousvaliokunnalta lausuntopyynnön koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2024/1252 muuttamiseksi, U 4/2026 vp.

Valtioneuvoston kirjelmän sisältö

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1252 puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta, jäljempänä kriittisten raaka-aineiden asetukset, tuli voimaan 23.5.2024. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskee komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2024/1252 muuttamiseksi, jäljempänä ehdotettu muutosasetus. Kirjelmässä käsitellään muun muassa ehdotetun muutosasetuksen sisältöä, oikeusperustaa ja suhdetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen, ehdotuksen vaikutuksia, Ahvenanmaan toimivaltaa sekä valtioneuvoston kantaa.

Ehdotetussa muutosasetuksessa ehdotetaan, että komissio määräisi strategisille hankkeille korkeintaan neljä hakukierrosta. Ehdotus lisää joustavuutta nykytilaan verrattuna, jossa vaaditaan vähintään neljän hakukierroksen määräämistä. Lisäksi siinä ehdotetaan, että vastuu ja toimivalta kriittisten raaka-aineiden asetuksen 24 artiklan mukaisesta strategisista raaka-aineista strategisissa teknologiatuotteissa käytävien suuryritysten tunnistamisesta siirrettäisiin jäsenvaltioilta komissiolle. Tarkoituksena olisi varmistaa, että velvollisuuksia sovelletaan johdonmukaisesti. Nimettyjen suuryritysten on kuuden kuukauden kuluessa suoritettava strategisten raaka-aineiden toimitusketjunsä riskinarviointi. Ehdotetussa muutosasetuksessa ehdotetaan lisäksi, että kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 ja 29 artiklojen mukaisten kestopäätteiden ja koskevien velvoitteiden piirissä olevien tuoteryhmien määrää laajennettaisiin kattamaan myös kiintolevyasemat, muuntimet,

kaiuttimet, siviilikäyttöön tarkoitetut droonit ja moottoroidut lelut. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 29 artiklan mukaisia merkintävelvoitteita laajennettaisiin sisällyttämällä niihin vaatimus merkitä tuotteisiin tieto niiden sisältämien kestopagneettien sisältämästä tuotantojätteestä peräisin olevien raaka-aineiden osuus. Lisäksi asetuksen mukaisen kestopagneettien kierrätysvelvoitteen alaa laajennettaisiin kattamaan myös tuotantojätteestä saadut kriittiset raaka-aineet. Lopuksi ehdotetussa muutosasetuksessa ehdotetaan, että komissio saisi antaa delegoituja säädöksiä kriittisten raaka-aineiden asetuksen 24 artiklan mukaisesta uudesta valtuudesta.

Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että ehdotettu muutosasetus kuuluu pääosin maakunnan lainsäädäntövaltaan. Markkinavalvonnan osalta todetaan, että lainsäädäntövalta on jaettu maakunnan ja valtakunnan kesken sen perusteella, kumman toimivaltaan mikäkin tuote kuuluu. Lisäksi valtioneuvosto toteaa, että viranomaistehtäviä koskeva toimivalta on jaettu maakunnan ja valtakunnan kesken.

Valtioneuvosto suhtautuu ehdotettuun muutosasetukseen pääosin myönteisesti. Ehdotetun muutosasetuksen katsotaan vähentävän viranomaisten hallinnollista taakkaa, mitä pidetään hyvänä asiana. Myös kierrätyksen edistämiseen tähtäviä toimenpiteitä pidetään hyvinä. Sen sijaan todetaan, että ehdotettu muutosasetus lisää yritysten hallinnollista taakkaa, ja siksi valtioneuvosto katsoo, että on tärkeää varmistaa, että sääntely ei johda kohtuuttomiin elinkeinotoiminnan harjoittajiin kohdistuviin vaatimuksiin. Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että tuotevaatimusten piiriin esitetyt uudet tuoteryhmät tulisi määritellä sen varmistamiseksi, että niiden sisältö on tarkkarajainen. Lopuksi valtioneuvosto korostaa, että ehdotetun muutosasetuksen tulisi jättää riittävästi joustavuutta kansalliselle täytäntöönpanolle.

Lainsäädäntövalta

Ehdotetulla muutosasetuksella määrätään yrityksille velvollisuuksia koskien muun muassa raaka-aineiden toimitusketjun riskinarviointia, tuotemerkinä ja tuotteiden sisältöä koskevia tietoja. Näin ollen ehdotus koskee elinkeinotoimintaa, joka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä itsehallintolaki, 18 §:n 22 kohdan mukaan kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan 11 §:ssä, 27 §:n 2, 4, 9, 12–15, 17–19, 26, 27, 29–34, 37 ja 40 kohdassa sekä 29 §:n 1 momentin 3–5 kohdassa säädetyin poikkeuksin.

Koska uusia tuoteryhmiä ehdotetaan lisättäväksi kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten tuotevaatimusten piiriin, ehdotettu muutosasetus koskee myös näiden tuotteiden markkinavalvontaa. Valtakunnan ja maakunnan välistä toimivallan jakoa koskeva lähtökohta markkinavalvonnan osalta on se, että sitä arvioidaan tuotesäännösten ja taustalla olevan EU-lainsäädännön mukaisesti. Arviointiin vaikuttaa myös se, että maakunnalla on itsehallintolain 18 §:n 22, 25 ja 26 kohdan mukaan toimivalta asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa tietyin rajoituksin, teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määrää, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta sekä uhkasakon asettamista ja tuomitsemista sekä muiden pakkokeinojen käyttöä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta.

Tämä tarkoittaa sitä, että jos tuotteiden sääntely kuuluu maakunnan toimivaltaan, myös näiden tuotteiden markkinavalvonta kuuluu maakunnan toimivaltaan. Vastaavasti markkinavalvontaa koskeva toimivalta kuuluu valtakunnalle valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien tuotteiden osalta. Tämän perusteella esimerkiksi lelujen, koneiden ja räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden markkinavalvonnan katsotaan kuuluvan maakunnan toimivaltaan tietyin poikkeuksin. Valtakunnan toimivaltaan taas katsotaan kuuluvan lääkinnällisten laitteiden ja in vitro - diagnostiikkaan tarkoitettujen lääkinnällisten laitteiden, painelaitteiden, köysiratalaitteistojen ja radiolaitteiden markkinavalvonta. Tapauksissa, joissa tuotekohtaista sääntelyä ei ole, tuotteesta säädetään kuluttajaturvallisuuksalainsäädännössä, joka itsehallintolain 18 §:n 6 ja 22 kohdan mukaan kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Maakunnan hallituksen näkemykset

Itsehallintolain 59 a §:n mukaan maakunnan hallituksella on oikeus osallistua valtioneuvoston piirissä Euroopan unionissa tehtäviä päätöksiä edeltävään Suomen kannanottojen valmisteluun, jos päätösvalta asiassa kuuluu maakunnan toimivaltaan tai jos asialla muuten voi olla erityistä merkitystä maakunnalle. Valtioneuvosto ei ole kuullut maakunnan hallitusta asetusehdotukseen liittyen, joten Ahvenanmaa ei ole ottanut kantaa asiaan.

Maakunnan hallitus yhtyy valtioneuvoston ehdotettua muutosasetusta koskevaan kantaan. Maakunnan hallituksen arvion mukaan ehdotetulla muutosasetuksella ei ole laaja-alaisia vaikutuksia Ahvenanmaan elinkeinotoimintaan, koska ehdotus koskee pääosin suuria yrityksiä tai sellaisia valmistajia, joilla ei ole toimintaa Ahvenanmaalla. Tästä huolimatta on korostettava, että maakunnalle on tärkeää, että ehdotuksesta ei koidu liian suurta hallinnollista taakkaa elinkeinonharjoittajille. Lisäksi voidaan todeta, että ehdotetussa muutosasetuksessa ei tällä hetkellä ole kansallista toimeenpanoa koskevia säännöksiä. Maakunnan hallitus toteaa, että ehdotetussa muutosasetuksessa tulisi säätää riittävän pitkistä voimaantuloajasta, jotta tarvittavat lainmuutokset ehdittäisiin käsitellä ja saattaa voimaan jäsenvaltioissa.

Ministeri

Jesper Josefsson

Lakimies

Sanna Karlsson